

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narečnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1874.

Tečaj XV.

Omika pred šolo.

Iz skušnje vemo kako slabo pripravljene otroke stariši v šolo pripeljejo! Čas pred šolo je dostikrat za primerno duševno odgojo zgubljen. Stariši, ne le revni, ampak tudi bolj premožni, dostikrat prav malo skerbé za umno izrejo svojih otrok. Nevažno opravilo jih večkrat odverne od tega njim najvažnejšega opravila. Ni potem čuda, ako so otroci taki neukretneži v šoli. Kdo se bode tedaj učiteljem čudil, ako toliko govoré in pišejo, da veliko, veliko časa zgubé, preden otrokom jezik razvežejo, usta in ušesa odprejo? Domača hiša je za to premalo storila, tedaj ima pa šola ta posel. Premišljevaje to, napišem te kratke verstice v dobrohotno premišljevanje. Predočbe in misli pridejo po zunanjih vtisih. Spomin nam predočbe predstavlja, razum jih vreduje, med sebo primerja in vstvarja pojmove. Iz tega je razvidno, kakoršne vtise in nazore otrok v mladosti dobiva, tako tudi misli in sodi. Zato se pa tudi ne sme prepuščati naključji ali slučajnosti, da dobé prave predočbe od reči, katere jim služijo v pripravo za šolski nauk. Dostikrat pravijo stariši, da ne vedó, kako bi svoje otroke za šolo pripravljali. — No, to ni ravno težko! Ako se otrokom reči, katere s svojim umom dosejajo, kažejo, razkladajo in razjasnujejo, razvija se njih unanji in notranji nazor, spomin se uterjuje, um se bistri, pamet dozoreva. Stariši so prvi učenci svojih otrok, vtisi otročjih let dostikrat ostanejo ves čas življenja; učitelji le tam uspešno delajo, kjer so stariši že podlago stavili.

Kako pa stariši stavijo podlago? Najpred svojim otrokom brez potrebe veseli čas mladosti ne grené. Kdor v ljubezni seje, bode z veseljem

žel. Veselega človeka se otroci z veseljem oklepajo, z veseljem pazijo na njegove besede, in še pozneje se radostno spominjajo veselih let mladosti. Modri stariši ne prepovedujejo otrokom igrač v pravi meri, marveč se jih sami vdeležo, in se vesele z otroci, skerbé pa vselej, da ima igra kak pomen. Otroci naj to, kar vidijo ali slišijo presojujejo; a vsemu temu, ne da bi otroci čutili, dajo stariši namero, ki duha oživilja in serce ogreva. Skerbni stariši tudi dopuščajo, da pride otrok v okoliščine, kjer se lepega in dobrega veseli, kjer spoznava lastnosti in djanja; a posredujejo, da otroci z zavednostjo ločijo lastnost od lastnosti i. t. d. Pri podobah naj povedo barvo, obliko, velikosti, razmerje; tako se privadijo otroci, ne da bi jih od več dolgočasili, pazljivosti, natanjčnosti in pravega okusa. Sloveči pedagog Dencel pravi: „Naj bolj se hudemu in slabemu pot zapira, ako se nasprotno dobro vsaja v mlado serce“. Zbujé miloserčnost, vsmiljenje ubranimo naj ložej surovost in divjost i. t. d. — Naj se tudi petero čutov ne zanemarija; nekoliko smo že govorili, naj omenimo še to: otroci naj se napeljujejo, da besedo razločno, umevno zgovarjajo. Naj boljše govorniške vaje so tiste, katere opravljajo stariši doma z otroci. Otroci naj razločujejo živalske in druge glasove i. t. d.

Posebno obširno polje za opazovanje je pa pod milim nebom, v prosti naravi. V prvi versti zanimiva otroka živalstvo: berzi konj, delavni in počasni vol, zvesti varh človekov, kužek, lepopisani tiček, pridna čebelica i. t. d. Koliko prilike je tu za razgovor, podučenje! — Rastlinstvo na polji, na vertu koliko to ponuja podučne zabave! Prikazki na nebu pri otroku strah in občudenje zbujejo. S hriba pregleda svoje domovje, preljubo očetovo hišico in domači vert. Tam naj ima otrok svoj kотиček, kamor vsaja peške in presaja cvetlice, ki jih je nabral po polji. — Otrok pride s svojega sprehajališča domu, videl je marsikaj, kar že zna imenovati; a danes je najdel nekaj, kar pa ne zna imenovati; tudi ne ve, čemu je to? Pervo vprašanje, ko domu pride je: oče, mati! kaj pa je to? V gozdu, kjer je spomlad stikoval za tičjimi gnezdi, najde jesenskega jutra, da je nekaj po noči iz tal vzrastlo. Opraševanja ni konca, ni kraja. Tako narava sama kaže, kaj je otroku v teh letih naj bolj potrebno; otroci se uče mnogo; a sami to komaj zapazijo in tako učenje jih veseli.

Otroci naj se navadijo dalje samodelavnosti. Ako otrok vpraša, kaj je to? čemu je to, ni mu treba precej stvari imenovati, bolje je, ako se na to reče: „Povej mi! kakšna je stvar, ktero si videl? Otrok bode potem že stvar bolj na tanko ogledal in znabiti rekel: Žival, katero sim videl, je kači podobna, pa ima štiri noge, majhine luske in je zelena. No, to je gotovo zelenec, bode odgovoril modri oče, ter potem pristavil, kar se mu zdi potrebno povedati o hrani, bivanji, koristi te živali. Tako se privadijo otroci, da vsako stvar dobro ogledajo, nje znamnja povedó in

razločno govoré; kajti osramotivno opazko: „Tega pa že nisi dovolj natanjčno pogledal“ si otroci v takih slučajih navadno kaj dobro zapomnijo. Dobra opaznost in pravi nazor je pa v življenji, pri spoznavi sveta in narave, ljudi in življenja stvar neprecenljive vrednosti. Pod milim nebom je na tisoče živih in neživih stvari, ktere otroci na ta način opazujejo; dom začne tako podučevanje, šola ga pa nadaljuje. Stariši, ki se derže tega naravnega pota, ki ne svare in ne karajo otrok brez potrebe, in otročjo veselost in preširnost nimajo že za moralično bolezen pripravljajo otroke naj bolje za šolo; zdravi in čversti na duhu in telesu pridejo taki otroci v šolo; izstopivši iz šole si bodo znali v življenji pomagati, ker so se že v mladosti vadili, ravnati samostalno in premišljeno. Izrediti take ljudi, naj bode prva skerb starišem in učiteljem!

Govekar.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XVIII.

Dr. Lovro Toman naznani v Novicah 1857 l. 89, da so l. 1849 že nekteri rodoljubi iz gorenške strani sklenili dostojno obhajati stoletni rojstni dan Vodnikov, ter nasvetuje ondi, naj se postavi mu iz kamna vreden spominek morda na rojstnem kraju njegovem in naj se v ta namen nabirajo pripomočki; dr. E. H. Costa pa spregovori najprej v Zgodovinskem Društvu, potem v Novicah l. 90, da je sklenil do Vodnikovega rojstnega dneva 3. febr. 1858 spraviti na svetlo bukve (Album) po vseh domačih slovstvenih in učenih možeh, ki naj mu pomagajo, da se z zedinjenimi močmi Vodniku postavi tudi duševen spominek. In koj se oglasi Hicinger l. 97, češ: Poglavitni spominek Vodnikove stoletnice naj bode „nova, zlepšana, popravljena in pomnožena izdaja Vodnikovih pesem“. Da je pravo zadel s tem nasvetom, poterdili so mu poleg vredništva mnogi drugi želeči, raj. knjižničar M. Kastelic, kateri je v rokopisu imel Vodnikove pesmi v lasti, ali pa P. Hicinger sam pripravi jih res na svetlobo. — L. 1858 spregovori Hicinger vnovič O izdaji Vodnikovih pesem št. 6 in 7 vzlasti o oblikah, v katerih naj se natisnejo. — Velike slovesnosti so se obhajale o stoletnici sami in postavil se je po Tomanovem nasvetu v rojstni hiši pri Žibertu Vodniku spominek kamniten; slovstveni po nasvetu Costovem se je sicer zakasnil, toda l. 1859 prikazal tim krasnejši, in v njem je str. 23—30 spisal Peter Hicinger Pregled Vodnikovih pesem res izverstno, ter na

koncu pristavil besede: „Nova bolj natančna izdaja Vodnikovih pesem, ki se pripravlja, bo mojstra slovenskih pesnikov zamogla pokazati bolj popolnoma v njegovi pravi podobi“. — V Novicah pa je l. 25, 26 precej obširno popisal Vodnikov spominek — Vodnik-Album. Na svitlo dal dr. E. H. Costa. — „Pokazal se je na beli dan lep in vreden spominek za našega slavnega Vodnika; lep zares po unanji obliki in znotranjem obsežku, in ravno ker je slovstven, vreden posebno za moža, ki je obudil in oživil naše slovstvo. Izdajatelj teh bukev je sicer z njimi tudi sam sebi postavil znamenje svoje vneme za domače slovstvo in svoje umnosti o zbiranju razdrobljenih moči v eno dragoceno delo. Besedo reči o tem spomeniku, kaj, če se prederznem? Veseli tak spominek vsacega iskrenega prijatla naše domovine. Kaže se namreč iz vsega dela, koliko spoštovavcov ima slavni Vodnik, mož bogat z zaslugami za domovino, in sicer spoštovavcov, bodi si po tem, da so v bukve pisali, bodi si po tem, da so se za-nje naročili. Kaže se pa tudi, koliko je literarnih moči, ki Vodnika nasledujejo ali zamorejo nasledovati na poti, katero je on odperl, in po kateri je sam po junaško stopal“. Popisavši obsežek posebej pravi naposled: „To vse tedaj obsega Vodnikov spomenik, natisnjen v čveterki na 268 straneh. Da je obsežek obilen, lep in slavnega moža vreden, se kaže iz popisa sestavkov zadosti; — da ni ravno vse izverstno, nektero (pa malo je takega) celó brez vse slovstvine vrednosti, ne krati slave Vodnikovega spomenika. Kdor se pervaku našega slovstva ni mogel pokloniti v dragoceni suknji, se mu je poklonil v borni jopi — gnala pa je vsakega serčna želja, pokazati svetu, da čisla moža, čigar ime v zlatih bukvah domovine naše v prvi versti stoji. 86 pisateljev šteje „spomenik“ — čez 1000 pa naročnikov — pač lepa množica na vsako stran! Hvala g. izdajatelju za početje njegovo!“ — Še neki Vodnikov spominek naznanja Hicinger v Nov. 1860 št. 7 iz nemškega „Sternkalender“, kjer mu ga je postavil vrednik njegov, znani in učeni dr. Brunner. Bil je le-tá o binškoštih l. 1859 v Postojni, kjer mu podarijo Costov „Vodnik-Album“ in po njem popiše prav mikavno našega Vodnika v posebnem sestavku z napisom: „Wer war denn dieser Vodnik? Eine Fahrt in's Krainerland“.

7) Močni baron Ravbar. Povést iz slovenske zgodovine — je l. 1858 v Ljubljani posebej natisnjena knjižica 8° str. 15, katero je založil Giontini, spisal pa P. Hicinger.

P. Emanuel Podvinski je bil menih frančiškanskega reda, učenik na Novomeški, potem na Karlovški gimnaziji, ki se je poskušal v slovenskem pesništvu. „Nektere tistih pesem so mi prišle pred več leti v roke; podam jih Novicam, da se ne pozabijo, in da morebiti kdo še kaj več oznani od tega pesnika“, piše Hicinger l. 1858 št. 13, kjer je pod naslovom Pesmi E. Emanuela Podvinskega natisnjena njegova „Zgimba“.

V imenovanem tečaju se razun teh nahajajo še mnogi Hicingerjevi po obsežku in po obliki dokaj doveršeni spisi, na pr. l. 3, 4 „Krajnska zemlja, kakošna je v zemljioslovnem ali geologičnem oziru, vzlasti po preiskavah ces. geologa dr. Lipolda l. 1856. — L. 8 popraša Cigale, kako se prav slovenski zove „Lavanter Bisthum“, in koj l. 10 odgovarja Podlipski z drugimi vred, pa l. 15: Še nekoliko o vprašanju v 8. listu: ali labodska, lavantska ali lavantinska? L. 18—23 obravnava Jezikoslovne in zgodovinske reči v teh le razdelkih: 1. Prihod novih slovenskih rodov v naše kraje, nekoliko po IV. Kukuljevičevem Arkivu za povjestnico jugoslavensku; 2. Čakovci med jadranskim morjem in Savo; 3. Starost pismenosti glagolske; 4. Krajna in Krajnski nadškof Andrej; 5. Stridon, rojstni kraj sv. Hieronima. — Klasičen dokaz, da stari Panonci niso bili ne Celti ne Germani, ampak Sloveni l. 24 z ozirom na prvi omenjeni razdelek in dotične razprave Terstenjakove o slovenščini starih Noričanov in Panoncev. — Prej že l. 19 poprašuje: Kako se bo novi denar imenoval po slovensko? — l. 21 sporoča, da — Bčele se dajo v zemlji ohraniti čez zimo; — l. 43 pa piše „Nekoliko od mer in teht“.

Slovenščina je bila Podlipškemu jako draga, in sad njegovih tedanjih preiskovanj so bili Zgledi slovenščine iz 16. stoletja, med katerimi je l. 27 natisniti dal a) pesem „Zoper Turka“ iz katekizma, ki ga je po novoverskem Primožu Truberju izdal Juri Dalmatin l. 1584, z nekaterimi opombami, da vsakemu — protestantu in katoličanu — o slovenskih bukvah in narodnih pesmih — daj se pravo; b) „Izgled prisege za spreobrnjenje“, ki se iz dni, ko se je l. 1600 po volji nadvojvoda Ferdinanda imelo zatreti vse novoverstvo po Štajerskem, Koroškem in Krajnskem, nahaja med rokopisi semeniškega arkiva v Ljubljani. — Pristavek k spominkom slovenščine iz 16. stoletja l. 31 razlaga gledé na Valvazorja prvi sled novoverskih poskušanj na Slovenskem posebno po naznanilih Tomaža Kréna. — L. 32, 34 pa Tudi nekaj iz slovenskega basnoslovja in sicer „Pripoved od Pavčka. Divji in povodni možovi. Izdane gospodičine in druge basni“.

„Napake slovenskega pisanja“ je l. 1—28 razkazoval Fr. Levstik ter po nekterih besedah o slovarjih sploh in slovensko-nemškem Wolfovem posebej spregovoril o potrebnosti kritike v našem slovstvu in sklenil s stavkom: Kdor Slovincem dobro hoče, naj z mano reče: „Bog živi kritiko!“ — Tedaj pošlje Hicinger v Novice l. 37: Nekoliko kritike, in ker v posebnem pristavku v njegovem smislu svojo pové tudi vredništvo; oglasi se v duhu Levstikovem Fr. Cegnar v Glasniku Slovenskem II. št. 8 „Je-li nam treba kritike ali ne?“ Vredništvo mu odgovori v Nov. l. 45, Hicinger pa o svoji zadevi l. 46: Še nekoliko

kritike, kjer naposled po nauku Horacijevem kaže: a) Kritiko naj rabi najpred pisatelj sam pri sebi. To veljá vsakteremu pisatelju, bodi si mlaji, bodi si začetnik, bodi si mojster; brez lastne kritike tudi mojstrov ni, začetniki pa, in to so ravno nadepolni mladenči, naj si brez lastne kritike tudi ne obetajo pospeha. To je učil slavni rimski pesnik Horaci v. 289—294 de arte poet. — b) Kritiko naj rabi po tem prijatelj pri prijatelju, učenik pri učencu, mojster pri začetniku. To je druga kritika, ki se pa godí posamezno, bodi si v ustni besedi, ali v dopisih. Tudi to uči ravno pohvaljeni Hor. v. 385—390. — c) Kritiko naj rabi še le v zadnje ptuji presojevalec, ko je spis dan med svet. To je tretja kritika, in tista se rabi očitno, bodi si v bukvah, ali v časnikih, ali v slovstvenih govorih. To kritiko utegne meniti Hor. v. 445, 450. — Očitna kritika bi preveč imela opraviti, če bi mogla vse pervence nadepolne mladine, bodi si tudi bolj izbrane, v časnikih pretresovati; malo bi časniki po tem imeli bravcov. Čujte zopet Horacija: *Indoctum doctumque fugat recitator acerbus*. De arte poet. v. 474. — Nato prinese Glasnik l. 1859 št. 1, 2, spis „Gospodoma nasprotnikoma“, in namesti str. 35 obetanega „Dalje in konec“ le str. 70 zastran pravde o kritiki opombico: „Ker se še vedno kdo na novo oglasi zoper mene in moje „napake“, vidim, da bo z odgovorom treba počakati, naj vsi povedó, kar imajo na sercu. Še le potlej bom vsem ob enem odgovoril. Zavaljo tih in drugih reči, kterih ne morem tu razlagati, moj odgovor ne bo več v „Glasniku“ hodil na svitlo, ampak iskati bo treba druge poti“. Fr. Levstik.

L. 1859 ima prvi spis Hicingerjev v 2. št. naslov: Jezikoslovene in zgodovinske drobtinice, kjer pojasnuje nekatere slovenske imena za posamesne kraje in večje okrajine, ter govori nekoliko o rimskem zidovji, o starih terdnjavah, mestih itd. — L. 21—25 pa razlaga Zgodovinske reči po naslednjih razstavkih: 1. Starinske najdbe; 2. Iz sredočasne zgodovine slovenskih krajev; 3. Nekdanji potresi in posipi na Slovenskem; 4. Črna kuga ali črna smert leta 1348 in 1349; 5. Ceste in tovarne pota na Slovenskem v srednjem času; 6. Denarji, srednji čas na Slovenskem navadni.

„Obilno duhovno veselje se je pokazalo med vernim ljubljanskim ljudstvom, ko so méd-nj došli častiti ostanki sv. Feliksa mučenca. Pa tudi drugod po krajnski zemlji se je nekako radostno poslušala novica, de je sveto truplo prineseno v belo Ljubljano... Nenavadna reč se nam zdi to, ker je mnogo svetih ostankov, ki so hranjeni sem ter tje po krajnskih cerkvah, nekako malo znanih in čislanih... Naj jaz začnem take naznanila s tem, de povem od svetih trupel na Krajnskem, ktere sim sam vidil, ali od kterih sim saj slišal“. Tako piše v sostavku: Svete trupla na Krajnskem, Hicinger v Dan. l. 1859 št. 2. Nekdanja pasijonska procesija, ki se je veliki petek obhajala nekdanj v Lju-

bljani, obhajala se je tudi v Kranji saj nektere krati, in v Teržiču, pa v slovenskem jeziku, kaže l. 10 poleg Valvazorja, dr. Costa Mittheilung. des hist. Vereins. De Rubeis Monument. ecc. Aquil. od duhovšine Čevdatske cerkve itd. „V začetku je taka pasijonska igra utegnila podobo pobožnosti ohraniti; pozneje jo je človeška spačenost obrnila v nespo- dobnost“. — V istem listu pohvalivši katekizem, ki ga je izdalo rezensko ali regensburško škofijstvo, stavi Bogoslovno in jezikoslovno vprašanje o gnadi stanski in djanski (habitualis et actualis), češ, de- lavna bi utegnila zvati se „efficax?“ „Pravi zaumek je dostikrat tesno zvezan s pravim imenam; in dostikrat sim skusil, ko se ime pogreša, de pomanjkuje tudi praviga spoznanja“. — L. 11—15 ima Nektere besede o cerkvenih rečeh, o katerih je pisaril prej že, vendar zdaj bolj določno in popolno, in sicer: 1. Cerkevne stavbe ali zidarije; 2. Cerkevne oblačila, in 3. Korhalno petje. — Zapel pa je v ravno tem listu Za bratovšini sv. škapulirja a) pesem „O Mariji Karmelski ali veseliga škapulirja, in b) O Mariji sedem žalost ali žalostniga ška- pulirja; l. 6 ima iz nemšine Pozdrav Marii Devici, in v l. 8 so Sveti zdihljeji „k presv. Rešnjimu Telesu; H križanimu Jezusu; k Materi Božji; k Angelu varhu“. — O tej priliki naj se zaznamnja, da je Peter Hicinger iz latinšine poslovenil tudi pesmi in molitve ali Vsakodanja procesija, ki se obhaja po cerkvi presvetega in prečastitega Groba Gospoda našega Jezusa Kristusa v Jeruzalemu, in je pridjana str. 248—272 v „Potovanje v sveto deželo“ l. 1857, spisal Mihael Verne, natisnil J. Blaznik v Ljubljani 1859.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, korist- nega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcici latinski: „Littera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Da bi osredek slovezne dvorane v vseh njegovih oddelkih natanjčno ogledali, podali smo se tudi še na galerije. Tam gori videli smo posebno žalostni spominek minulih časov. Dolga veriga, ki visi pripeta po dveh straneh galerijske stene, kazalo se nam je kot okrutno orodje, s katerim so turški kervoloki o časih, ko so siloma vlomljevali v naše pokrajine, vklepali vjete in vrobljene naše kristjanske predde. Ne za roke ali noge, ampak neumni živini enako za vratove so jih priklepali drugega za drugim. N. pr. vatel znarazen so vdeleni v splošno verigo železni

obročji, kateri so objemali s svojo terdobo vratove ubogih jetnikov. Lasje so mi skoraj vstajali po koncu o mislih, koliko so vbogi reveži morali prestajati, ki so jih tako vklenjene, lačne, žejne, in Bog zna! kako še drugače terpinčene gnali iz predrage domovine dalječ dol skozi ogerske in podonavske planote proti Turčiji, in naj bolj navadno v gotovo žalostno smert. Nehotoma postal sem bil o pogledu tega ostudno-sramotnega orodja političkar, ter besedoval sam pri sebi n. pr.: „in pri tem, pri tako žalostnih svedočbah se báje nahajajo naše dni v Avstriji še ljudje strašanske kratkovidnosti, katerim se Turčini nekako smilijo, da bi jih ne iztirali iz Evrope tje, kamor slišijo. V dunajsko slovezno dvorano naj gredo taki pseudo-samarijani gledat, kakošno vsmiljenje so tudi njihovi predniki imeli do naših sobratov; — gotovo se jim bo prenapeto-vročča „humaniteta“ hipoma ohladila, ter razkadila se v nični nič!“ — Poleg teh verig je po galerijskih stenah videti poobešenih še mnogo turških pušek, samokresov, zastav, konjskih repov (kar, na dolgi drog nataknjeno, znači tudi nekako zastavo) i. t. d., kar je bilo Turkom o raznih časih v vojskah vzeto. —

Od tod naprej podali smo se v glavna orožna muzeja, ki sta vverstena slovezni dvorani vštric k desni in levi. Muzej k levi je popolnoma dodelan, in nam kaže nič manjše krasote iz znamenitosti, kot slovezna dvorana sama. Oblok nakitjenje z devetero prezalimi presnimi slikarijami (vse delo Blaas-ovo); — glavni dve sliki kažete zgodovinsko-slavno podajo terdnjave Belegradске vojskovodju Lavdon-u, in ustanovitev Marijo-Terezizijnega reda za odlične vojaške zasluge. Med te slikarije je vpleteno zopet obilno sprelepih pozlačenih arabesk in enacega kinča, stene pak so olikane po novo-okusni šegi, ter se svetijo, kakor prevlečene in nadáne s svitlim marmeljom. Oblok družega muzeja (k desni roki) bil je še poódran in zagernjen, ker slikarije še niso skončane. Gotovo oziroma krasote ne bodo zaostale za že zgotovljenimi deli te struke; tega nam je porok umetna mojsterska roka Blaas-ova. Da bi pa posamezno popisoval in imenoval razno starinsko orožje, vojskino orodje, ter druge jako važne znamenitosti, ki se v obeh muzejah nakupičene in tudi že vredjene nahajajo, — tu pa že moram zopet prositi za oproščenje. Povem samo, da čes 2000 predmetov je ondi videti razpostavljenih, ki se nahajajo deloma v steklenih omarah, deloma pa so poobešeni koj po stenah. Mala knjižica, ki nosi naslov: „Uebersicht des k. k. Hof-Waffen-Museums,“ in se obiskovalcem prodaja koj ondi po 20 soldov, popisuje na 60 straneh precej natanjčno, kar je to ali uno, ter služi kot izverstni kažipot skozi muzeja. Kupil sem si, se vé, tudi jaz eno, in jo shranjujem v dragi spominek na nepopisljivo prijetni čas dunajskega šolanja. —

Zapustivši ravno opisane prekrasne prostore napotili smo se naprej

proti orožnim tovarnam. Ako povem, da nič manj kot devetero parnih mašin pomaga ondi kakim dvema tisočima delavcev izdelovati razno vojskino orodje, lahko si častiti gg. bralci mislijo šum in dirndaj, ki po teh fabrikah gospodári. Karkolj je potrebno, da bi se izdelalo vse mogoče bojno orodje in priprave, od najmanjše stvarice, do največjega in najtežjega predmeta, in sicer od prvotne snovi do zadnjega zgotovljenja, vse najdemo tu zjedinjeno, vse pa tudi operto na naj novejše znajdbe, na naj novejša sboljšanja. Videli smo na pr. izdelovati sablje in bajonete za razna bojna kerdela; lastni stroj poskušal je po zgotovljenji s silno močnim udarcem njihovo čverstost in terdnost. Naprej tje izdelovali so se nove puške za pešce, lovce in konjike, in sicer po znajdbah Wänzl-a in Wörndl-a. Z vsako teh pušek se more vstreliti po 15 do 16 krat v minuti, kar je skoraj nezapopadljivo in bi človek komaj verjel, ako bi tega z lastnimi očmi ne videl, kako urno se tudi razni puškini delčki leseni in železni, izdelujejo. En stroj dela to, drugi drugo, tretji zopet svoje; iz vseh pa je le gredé nova celina. Tudi predelovanje starih pušek v nove je šlo kaj hitro spod rok. Videti je bilo v to pripravljenega orodja skoraj brez števila. —

Dalje grede prišli smo v kovačnice, kjer so izdelovali ključavničarji in kovači svoja dela. Vsakoverstna struka izdelkov bila je tu videti; zlasti pa nas je zanimalo težko štiriogelno nakovalo in kladivo (Dampfamboss), katero parna sila goni pa veliko hitrejšo in tudi dokaj natančnejšo opravlja svoja dela, kot kladiva, ki jih goni vodna sila. Šum in ropot, ki vlada v teh kovačnicah, bi kmalo človeka oglušil; paziti pa je ogledovalcem zelo tudi na razna vretena, kolesa in druga enaka vertila, ki z veliko silo in urnostjo gonijo v tovarni razne stroje in naredbe. Skoraj vsakemu posamesnemu delalcu stoji namreč na službo parna pomoč, toraj je treba paziti človeku spredaj in zadaj, da bi ga kje kako vertilo ne zgrabilo za obleko. Veliko delalcev samih že je prišlo v fabrikah v nesrečo in pogosto tudi v smert po mašinskih strojih. — Iz teh oddelkov smo prišli dalje v plavže, kjer se lijó topovi, bronasti in grodeljnasti, krógle in drugo. Videli smo tu čisto neizdelane topove razne velikosti; eni so bili tako dolgi in debeli, kot žagovci, ki ležé okrog naših žag. Še veliko bolj znamenito pa je bilo videti struženje in likanje zunanje strani topov, kakor tudi njihovo znotranje vèrtanje. (Topovi se vlijó namreč popolnoma celi, in se luknje v nje napravljajo skozi vèrtanje.) Kakor naši žagarji naložé hlode na tako zvani „voz“, kateri jih po svoji napravi potiska žagi nasproti, zelo enako tudi topove polože na promično podlago nasproti jeklenemu svedru — vse drugo pa opravlja parna sila, — vèrti namreč po eni strani sveder, po drugi pa primikuje top vertilu. Bili so ravno v izdelovanji topovi razne velikosti; — najtežji tehtal je 77 ctn. ter je imel vravnani biti za metanje 24 fnt. težkih krogel. 130 ur

je treba časa, da je zvèrtan tak velikan. Kazal se nam je tudi enak že zvertan top, vravnan za basanje od zadaj, ali tako imenovani „Hinterlander“. S tacimi se zlasti po terdnjavah in barkah laho operira; jaz bi vendar ne hotel stati tam, kamor taki „hrusti“ pošiljajo svoja šmencano občutna pozdravila. Kazali so se nam tudi novošegni topovi, risanci (gezogene Kanonen); bil je celo eden ravno čez sredo (po dolgosti) prežagan, in natančno smo mogli videti, kako se kroglja pri izstreljanji po njem verti, da s toliko hujšo močjo zadeva in pobija svoj plen. Kakor pušek in drugega bojnega orodja, tako je bilo tudi topov videti v raznih velikostih in brez števila; zvonaj plavžev, po dvorih pa je ležalo še od sile veliko nakupičenega ostarelega in pohabljenega tacega blaga, čakajočega na prelijanje, ter spremenitve v novošegno strelivo.

Radi bi bili šli ogledat tudi še one delavnice, kjer delajo kolarji, mizarji, jermenarji itd.; ali čas všel nam je prezgodaj, akoravno smo se celi popoldan nahajali v arsenalskih ogromnih prostorih, v katerih bi se človek res kmalu zgubil. Ene sgrade vendar še nismo hoteli pustiti neogledane, in ta bila je, — naj se mi dovoli, da povem: arsenal-ska cerkev. Ker namreč v arsenalu more bivati okoli 8 tisoč ljudi, imajo tudi ondi svojega duhovnika. Cerkev se nahaja ravno v sredini zadnjega oddelka, in je enaka ljubljanski frančiškanski, vzvišena kake 3 sežnje nad dvorišno planoto. Dvoje kamnitih stopnic, novošegno in zelo okusno na tri oddelke razdeljenih in z umetno zdobljeno kamnito ograjo obdanih, peljá o dveh strani gor do velikih vrat, pred katerimi je kot na visocem pomolji napravljena tudi prižnica, raz katere se o potrebi na dvoru pred cerkevjo zbranim četam pridigovati more. Ravno omenjene stopnice in prižnica, kakor sploh celi zunajni obraz dajé cerkvi nekako nenavadnost in odličnost; pa tudi znotranji prostori so jako znameniti in ogledovanja vredni. Stene so ozališane z mnogim raznoverstnim starinskim orožjem, ter s starimi bojnimi zastavami, katere poslednje kažejo obiskovalcem marsikako sled obilnih njegovih neviht, ki so vihrale okoli njihovih verhuncev in praporov. Presvetišče cerkve spominja nekoliko na slovečo zagrebško pervostolnico; kajti tudi tu spušča petero oken po barvani steklenini raznopisano svetlobo v posvečene prostore krog velikega altarja, na katerem se časti on čudapolni Marijni kip, ki se je nekdaj nahajal nad vhomom dunajske cesarske orožnice, l. 1848. pa je strahoviti 6. dan oktobra pri naskoku razdivjanih puntarjev na imenovano poslopje ostal popolnoma nepoškodovan, akoravno je bila stena okrog in okrog njega vsa razstreljena in s puškinimi krogli kakor obsejana. Pozneje je bil kip od tam vzet, in odločen mu je bil častni prostor v arsenalskem svetišču, kjer se zdaj nahaja. V tihih mislih priporočivši Marijni predprošnji sebe in svoje ljube v daljni domovini zapustili smo po precej dolgi pomudbi tudi ta posvečen kraj, prekoračili dolge dvore, ter napotili se proti mestu in domu. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Gradca. 30. avg. (Kmetijski kurz za učitelje.) Kakor je znano, pričel se je napredovalni kmetijski tečaj za ljudske učitelje dne 24. avgusta in bode trajal do 30. septembra t. l. — V to šolo je poklicanih 25 učiteljev: 14 iz zgornjega in 6 iz doljnega Štirskega pa 6 iz Kranjskega. — Ravnatelj tega kurza je profesor na tukajšnjem učiteljskem izobraževališču, doktor Santner, ki predava kemijo in fiziko po 8 ur na teden; prof. Gauby prednaša zoologijo po 3 ure in botaniko po 3 ure na teden; prof. dr. Wilhelm razlaga klimatologijo po 4 ure in prof. Eichhorn pa mineralogijo po dve uri na teden. — Za letos je ta kratki čas odločen za teoretični pouk, a prihodnje leto se ima na podlagi tega nauka praktično poučevati. Vendar je tudi letos za teoretični pouk določen en izlet na teden, namreč na posestvo deželne kmetijske družbe v Krottenhof-u, oddaljen 1 $\frac{1}{2}$ ure od Gradca. Pervi izlet smo imeli preteklo sredo. Gosp. Adolf Baumgartner, ravnatelj kmetijske šole v Krottenhof-u — nam je skazoval razne stroje poljedelstvo, umno živinorejo in sirsarstvo. Prihodnji teden bomo obiskali kmetijsko razstavo v Vildonu.

Slušatelji kmetijskega kurza iz Kranjskega. (Nov.)

Iz Gorenjskega. Ljubi »Tovariši!« Vljudno te prosim, da sprejeti blagovoliš v svoje liste naslednji spis, ki je opert na podlago starodavnih naših narodnih prislovic: »Kakor se posojuje, tako se vračuje«; in: »Kdor drugim jamo koplje, sam v njo pade«. Vpletel bom tu in tam vmes — boš že dovolil — tudi kaki nemški izraz in rek, da bodo to ložej umeli tudi taki, katerim je nemščina morebiti bolj umevna in priljubljena memo slovenščine. In zdaj: k reči!

Nedavno popotvala sta tu po Gorenjskem dva gospoda. Po odlični noši soditi, bila sta oba inteligentna mestna učitelja. Eden zmed nju bil je bolj male postave in šibke rasti; tudi narava njegova mogla bi se — vsaj po zunajnosti soditi — imenovati mirna in tiha, se pravi, če se nanj morebit ne vjema nemški pregovor: »Tiefe Wässer sind still« — a ves drugi kavelj bil je njegovi sódrug. Velika krepka postava, ponosita obnaša, moderno gojena brada, — sploh cela oseba kazala je, da v tem gospodu tiči vse kaj družega kot navadni mestni učitelj. Prijatelj prijatla obiše in mu kaj v spomin podeli, a ta dva gospoda sta iskala prilike, kako osmešiti in počerniti pred svetom učitelja, tovariša. No, kdor išče, pa že nekaj najde. Ker se pa za to prava, na resnico operata prilika ni ravno mogla najti, segel je on (ali pa njegovi popotni tovariši, — ali pa vzajemno obadva) k zasramovanju, laži in obrekovanju svojega učiteljskega sobrata, ter priobčil plod svoje literaturne zmožnosti po »Laib. Schulzeitung-i« št. 16 v spisu »Aus Oberkrain«. Gosp. pisavec se sicer ni podpisal, in je berž ko ne nabrane »dáta« le ustmeno »Schulzeitung-i« naznanil, katera jih je potem spisane »poetisch ausgeschmückt« svojim bralcom predložila; — tudi kraja in imena prizadetega učitelja ni naravnost imenoval; — toraj naj bo zadnjim dvem zadevam tudi enak zagovor.

Pervo, nad komur se je g. poročevalec v dotičnem kraji spodtikoval, bilo je, ker so šolarji šli o času, ko se navadno šola prične, v dežji s prižganimi lučicami za pogrebom neke 80 let stare žene. Že o pravem pričetku šole je bil g. korrespondent slabo poudučen; — naj toraj v drugo bolj natanjko oprašuje in pozveduje, da se ne bo javno lagal. Potem pa rečem: ako smejo drugi učitelji po deželi začetek šole postaviti po krajnih razmerah še le na 9. uro ne smel bi ga li jaz o izvanrednih časih prestaviti za pol ali eno uro? Da je

one otroke, kateri niso imeli omrel, močil o tej priliki dež, je naravna stvar. Moči jih tudi velikokrat v šolo in iz šole gredè, kar se pa godi tudi drugje, celo v Ljubljani, ker menim, da tudi dol še ni vpeljana navada, da bi tiste otroke, ki nimajo omrel, vozili s »comfortabel-i« v učilnice. Lepe starodavne kristijanske navade, da mertve z gorečimi svečami k grobu spremljajo (čez kar se pisalec prav nepristojno šali), jaz nisem vpeljal, pa jo tudi nikdar odpravljaj ne bom. Imel bi s tem tudi preveč posla; kajti razširjena je ona več ali manj po vsem kristjanskem svetu. Le gerdo je, »dass sich der Herr Korrespondent darüber lustig, dadurch aber gleichzeitig nur sich selbst vor jedem denkenden Menschen lächerlich macht«. — Žena, ki je bila ono jutro pokopana, bila je ena zmed naj bolj spoštovanja vrednih in častitljivih posestnic našega kraja, revežem in mladini velika dobrotnica, in šoli, t. j. šolskemu posloju sosedja; tedaj je v svojem dolgem življenju zaslužila, da jo šolska mladina k grobu spremi. In ko bi tudi vsega tega ne bilo, je bila tisti dan pogrebna maša tudi ob enem šolska maša, katero naša mladina o poletnem času vsaki dan obiskuje, in jo tudi dotlej obiskalo bo, dokler se bo §. 1 nove šolske postave glasil: Namen ljudske šole je, odrejati otroke, da bodo pravni in pobožni.

Ostudna laž pa tiči v onemu stavku, ki pravi: »In der Kirche sah ich dann die Kinder mit ihren Lichtern um den Sarg herum kauern, während ihnen der Lehrer mit kräftiger Stimme das »Libera« vortrug«. Nemci pravijo takim, katerim so čuti tako omejeni, da prav razsojevati in sklepati ne morejo, da se nahajajo »in dem Zustande der Unzurechnungsfähigkeit«. Tudi g. korrespondent je bil ono jutro menda »unzurechnungsfähig«; zakaj če bi bil imel zdrava ušesa, slišal bi bil, da so pri slovesni čerki maši pele pevkinje z manoj vred (izvzemši rezponzorije) edino le primerne slovenske pesme; da se pa one ne zovejo »Libera«, ampak da je »Libera« edino le taisti resnobni žalospev, kateri se poje ob rakvi neposredno pred pokopom, to ve dobro vsaki otrok, in brez dvombe tudi gotovo g. korrespondent sam. Prišutil je to besedo le zraven, da bi mene javno zasmehoval. Da pa jest pri petju »Libera« nisim bil nazoč (sem jo v 18 letih morebit komaj 5 do 6krat peti pomagal, ker pri nas to ni v navadi bilo), bil g. dopisnik tudi lahko videl, ko bi mu mende oko omejeno ne bilo.

Kar pa zadene zamudbe šolskih ur, katere mi g. dopisnik podtikuje, cika to na ostudno denunciacijo, ki je berž ko ne proračunjena na to, da bi me počernila v očeh šolskih prednikov. Če sem bil kdaj po neodvračljivih okolšinah pri poduku kako uro zadržan, sem taisto, ako jo nisem imel s tem, da bom večkrat o prostih dnevih deržal šolo, že naprej prigospodarjene, gotovo vselej vestno dohitil, in peljal sem z mladino vred natanjčni račun, koliko imamo ur k dobrem, koliko pa smo jih morebit na dolgu. Ako bi bila moja šola v takem neredu, kakor bi jo g. pisalec rad razvpil, bi mi ne ponujali vsacega leta iz zunajnih sosednih, drugam vsolanih vasi toliko otrok v poduk, da bi z njimi lahko prej šolo do polovice napolnil, preden kakega domačega vpišem; pa tudi to naj bo povedano, da ko bi ne mšlil ali mogel svojih dolžnost spolnovati, bi vzel koj sam prostovoljno od šole slovo. Saj nisem postal iz potrebe ali kruhoborstva učitelj; imel sem, hvala Bogu, kaj živeti, preden sem prevzel težavni posel podučevanja, pa upam, da bi mi tudi stradati treba ne bilo, ko bi se odpovedal šolstvu. Gnala me k šoli tudi kratko malo ni mastna služba; kajti bil sem pod staro vravnavo v vsem dekanatu, in pod novo v celem okraji do letos gotovo naj slabejše plačan, z delom pa z majhno izjemo naj bolj preobložen učitelj.

Oziroma na vmišljeno majhno veljavo v mojem službenem kraju, katero

mi g. писаč podtikuje, se ne bom z lažnikom pričkal, akoravno bi mu tudi v tem oziru lahko zavezal popolnoma jezik. Moji sosrenjčani skazali so mi že tolikokrat svoje popolno zaupanje, da se z enakim redko slovenski učitelj ponašati more. Tudi to, da mi pravijo sploh le »Šomoštrov Jože«, je kolosalna laž. Kedar bo g. korrespondent prišel zopet v naš kraj, naj le še enkrat vpraša: kdo je »Šomoštrov Jože«, in prepričal se bo, da ne bo, nihče djal: »to je naš učitelj«. (Gosp. pisalec je sicer morebiti slišal pri neki cerkvi zvoniti, pa ni vedel kje, tedaj bil zopet »unzurechnungsfähig«. Brat »Šomoštrovega Jožeta«, znan učitelj in okr. šolski nadzornik na Notranjskem se je mogel pač debelo smejati, ko je v »Schulzeitung-i« bral, kako je njegovi brat prišel v ta časnik à la Pilatuž v Credo.)

K sklepu pa zdaj še dve besedi:

Perva velja »Schulzeitung-i«. Časniku, ki si je postavil nalogo, da širi med slovenskimi učitelji pravo nemško omiko, svetujemo pred vsem drugim »das Studium der Grundsätze und Regeln des publicistischen Anstandes«, in naj se po teh pravilih tudi ravna; nikar pa naj ne vleče vse v blato zasramovanja in zasmehovanja, kar se ne vklanja njegovim načelom. Ako časnik svoje bralce namesto omike seznanja s psovkami: »Tonsurirte Schulinspektoren«, »Hauptrepräsentanten des verknöcherten Messnerlehrerthums«, »klerikalster Frömmler«, »verdrehungssüchtiges Häuflein« in mnogimi enacimi pridevki: to ni obnaša inteligentnih gospodov, ampak to so »Manieren ungehobelter, ungezogener und ausgelassener Gassenjungen«. Od tacega lista more se nevoljno proč obrniti tudi vsaki pošteni Nemeč.

Druga beseda pa gre g. korrespondentu in njegovim enakomislečim sbratom: Žalostno, pa tudi gerdo je, ker se jih med onimi, katere bi imela obsegati naj ožja vez resničnega in odkritoserčnega prijateljstva, ter vzajemne delavnosti v prid domovine, nahaja žali Bog le preveč tacih, katerim je nekaka slast, sejati razpor, zavid, merzenje in sovraštvo med tovariši; — še bolj žalostno pa je, ako bivši iskren prijatelj napada prijatla na njegovi časti. Tu pač velja rek: »Gott bewahre mich vor meinen Freunden; mit meinen Feinden werde ich schon selbst fertig werden«.

Zasramovan učitelj.

Dopis, kateri tukaj v misel jemlje naš dopisovalec, ni mogel imeti drugačnega namena nego pristuditi učiteljem cerkveno službo; in počerniti pred svetom zločinca, ki otroke v cerkev vodi, da vidijo kerščanski pogreb. Ta dopis je »Laib. Tagblatt« iz Schulzeitunge od besede do besede posnel in to nam vse razjasnuje; ako ni bil dopis naročen, je bil pa v Ljubljanski kovačnici predelan in opiljen, ker sicer ne mislimo, da bi učitelji zaradi tega drug drugega obiskali, da bi vedili kaj pikantnega od učiteljev, mežnarjev! povedati, niti da bi si ne želeli kerščanskega pogreba, kateri tukaj smešijo! No, mogoče je pa tudi; liberalna strast v človeku zaduši vsa blaga čutila!

Iz Ljublanë. 10. t. m. je bil, kakor naznanjeno, letni občni zbor vdovskega učiteljskega društva. Zbralo se je 25 društvenikov. Veršilo se je vse po programu. Zbor je odobril poročilo blagajnikovo in tajnikovo, in dovolil neki vdovi izvanredne podpore 20 gl. ne da bi se kakorkoli zavezal za prihodnje. V pregledovalce računov se volijo g. g. Borštnik, Govekar in Kovšca. Predsednik gsp. dr. Anton Jarec podari društvu obligacijo za 100 gl. in se določno odpoveduje predsedništvu, povdarjajè spremenjene okoliščine, in gledé na to, da je on katolišk duhoven, in že zarad tega razpostavljen napadam in morda zarad njega tudi društvo. — A navzočni učitelji so bili te misli, da je vdovsko društvo v prvi versti zavod, ki podpira uboge in ima opraviti z denarjem, drugo

ni tukaj merodajavno, denar bo pa javalne drugej bolje hranjen in bolj pristopen učit. vdovam in sirotam, kakor ravno pod njegovim oskerbništvom in ga prosijo, da naj ostane še predsednik vdovskemu društvu. Potem volijo enoglasno z listki dr. Jarca za predsednika, ki poslednjič obljubi, da hoče biti še dalje predsednik udovskemu društvu. V blagajnika se potem voli dosedanji blagajnik Močnik in v odbornike gg.: Borštnik Janez iz Šmarije, Čenčič J., Kuhar, Praprotnik A. in Praprotnik France, Schott in Tomšič.

Pretečeno leto jih je 5 na novo društvu pristopilo, in pri zboru se oglašali tudi nazočnih eden k pristopu.

(Dalje.)

— (*Deželnega šolskega sveta redna seja*) je bila 6. avg. Predsedoval je deželni namestnik g. Bogoslav vitez Widmann. Rešena je bila najprej prošnja mesta Idrije za realno gimnazijo tako, da se predloži ministerstvu uka. Dalje poroča c. k. deželni šolski nadzornik o slabem obiskovanji ljudskih šol v kranjskem šolskem okraji, ter se zarad tega c. k. okrajni šolski svet v Kranji pozivlja k strogemu postopanju zoper nemarne. Šola v Poljanah se ima popraviti, ona hiša na Trati za šolo urediti, ktera je v ta namen kupljena. V Škofji loki se imajo šolski prostori deklishe šole razširiti, ravno tako se imajo enorazredne ljudske šole v Smladniku in Selcih spremeniti na dvorazredne. Frančiškanski očetje, kateri se do zdaj pečajo z ukom kamniške ljudske šole, se pozivljajo, naj se podveržejo ukazu deželnega šolskega sveta od 22. febr. 1874. Neki pomagalni učiteljici in gl. učitelju se dovoli remuneracija, eden se pa posvari pismeno zarad disciplinarnih prestopkov. Prošnja necega bivšega okrajnega šolskega svetovalca za oproščenje šolske denarne kazni v znesku 50 gl. 80 kr., ktere je nepotrebno potrosil, se reši s tem, da se ima oni znesek plačati. Pritožba c. kr. šolskega sveta v Postojni o zadevi neplačanih učiteljev senožeškega šolskega sveta se ne usliši, ter se ima šolsko premoženje v Senožeah izročiti c. k. tamošnji davkariji. Občinsko predstojništvo v Jablanici se gledé prošnje za podporo iz normal. šolskega zaklada za občine Trpčane in Kutežovo odkáže k dež. odboru. — Za novo šole na Ubeljskem se obljubi c. k. okraj šol. svetu v Postojni podpora iz norm. šolsk. zaklada. Dalje se učitelj v Dobrniku Jan. Tomšič vsled njegove prošnje déne v pokoj s 490 gl. — Konečno se neki krajni šolski svetovalec na vprašanje, če imajo otroci samo do tega dneva, ko spolniho 12. leto, obiskovati šolo, ali še celo leto, zavrne na dotično šolsko postavo.

— *Jahresbericht der II. städtischen vierklassigen Volksschule.* — Učiteljev na tej šoli je bilo z vodjem vred 8, ker ima vsak razred tudi vstričnice; 3 duhovni so podučevali v verouku, vodja gsp. Belar je podučeval tudi potovajé na ljubljanskem mahu. Učencev je bilo ob začetku leta 622, na koncu pa 573, in sicer v I. razr. a. 68, I. razr. b. 56; v II. razr. a. 67, v II. razr. b. 62; v III. razr. a. 80, v III. razr. b. 62; v IV. razr. a. 74, v IV. razr. b. 40 in v potovalni šoli na Mahu 49, tedaj vsega skupaj 543 učencev, in med tem 19 učenk na Mahu. V pripravnici za obertnijsko šolo, ki se je začela 1. maja je bilo v I. oddelku 54, v II. oddelku 74 učencev. Iz šolske kronike povzamemo, da se je šola na Mahu 4. decembra slovesno otvorila in je tam v verouku podučeval gsp. Fr. Karun, župnik predmestne fare v Ternovem, ki je z duhovnima pomočnikoma vred podučeval tudi v vstričnici b. pervega razreda na I. mestni šoli. — Med dobrotniki se naštevajo: slavna hranilnica, katoliško društvo, slavna mestna gosposka, krain. Schulpfennig. Za šolo na Mahu še posebno tudi krain. Schulpfennig, gg. srenj. svetovalci, gg. Leskovic, Terpin, Haufen in Terpin mlaj.; gsp. Ferdinand Mahr in

gospa Matevže-tova. — Da so se tudi revni otroci vdeležili šolskega praznika ste pripomogli dve neimenovani gospe, dalje tudi, kakor na I. mestni šoli gsp. župan in gsp. dr. Steiner. Poročilo je nemško in slovensko, kakor pri I. mestni šoli.

Jahresbericht der vierklassigen Volksschule in Rudolfs-werth našteva 6 učениkov redovnikov sv. Frančiška. V IV. razredu je bilo 31, v III. razr. 41, v II. razr. 37, v I. razr. 32, tedaj skupaj 141 učencev. Šolsko poročilo in imena so nemški pisana. Letne preskušnje so bile 29. in 30. julija. Sporočilo tudi govori od ponavljavne šole, a števila učencev ne imenuje.

Letno sporočilo javne štirirazredne ljudske šole v Kranji ima 4 svetne učitelje in 1 duhovnega učitelja za veronauk, a za slovenščino in zemljepisje le do 20. junija, in učiteljico v rokotvorni dekliški šoli. Dobrotniki tej šoli so bili gsp. Valentin Pleiweis, slavna čitalnica in več miloserčnih hiš z hrano ubogim. V IV. razredu je bilo 18 učencev in 16 učenk = 34; v III. razr. 46 učencev in 25 učenk = 71; v II. razr. je bilo 60 učencev in 40 učenk = 100; v I. razr. 55 učencev in 75 učenk, = 130, tedaj 179 učencev in 156 učenk, ali skupaj 335. — Nedeljska šola ni omenjena. — Sporočilo je čisto slovensko. Ravnatelj je gosp. Mihael Kuster, c. k. okrajni šolski nadzornik. — Javna spraševanja so bila 29. julija.

Letno sporočilo 4razredne ljudske šole v Postojni. Učili so 4 svetni in 1 duhovni učitelj verouk; vodja je najstariši učitelj gsp. Fr. Vencajs; 1 učiteljica je podučevala v ženskih rokotvornih delih. V IV. razredu je bilo 46, v III. razr. 49, v II. razr. 77, v I. 86 učencev in učenk, tedaj skupaj 258, v nedeljski šoli jih je bilo 83, tedaj v vsakdanji in nedeljski šoli 341. — Dobrotniki tej šoli so bili: slavno c. k. ministerstvo z 2 šivalnima strojema, krainische Schulpfennig, teržani v Postojni, dr. Martin Razpet in gospa Lavrenčič-eva. Javna spraševanja so bila 28. julija. — Sporočilo je nemško in slovensko; imena učencev in učenk ter krajna imena slovenski.

Letno sporočilo 4razredne ljudske šole c. k. rudnika v Idriji našteva z vodjem in katehetom 5 učiteljev, 3 učiteljice in 1 učitelja za godbo. V IV. razr. je bilo 58 dečkov in 26 dekl., v III. razr. 75 dečk. in 55 dekl., v II. razr. 79 dečk. in 55 dekl., v I. razr. 83 dečk. in 63 dekl., tedaj vseh skup 494 dečk. in dekl. V ponavljalni šoli je bilo 35 dečk. in 82 dekl. in v obertnijski nadaljevalni šoli 38 dečkov. Šolsko naznanilo je pisano slovenski in nemški, imena pa samo slovenski.

Letno sporočilo 4razredne ljudske deške šole v Škofjiloki (samo slovenski) našteva z vodjem 4 učitelje in 1 kateheta za verouk. V IV. razredu je bilo 36, v III. 48, v II. 66 in v I. 86 dečkov, ki so se učili navadnih šolskih predmetov. V nedeljski šoli so učili gsp. P. Remic vse šolske predmete po 1 uro na teden, gsp. Lovro Sadar o poletenskem času 1 uro na teden sadjerejo, in gosp. Ivan Cetelj cerkveno petje. Učencev je bilo v nedeljski šoli 45, vseh skupaj 281.

— *Spraševanje za učiteljsko sposobnost bodo letos 22. oktobra in naslednje dni. Spraševanci naj se oglase v kolekovanih vlogah skrajni čas do 8. oktobra t. l. in naj določno povedó, hočejo li sprašani biti za splošnje ljudske šole ali za meščanske šole in pri poslednjih za kateri oddelek? Na prošnje, ki pridejo po 8. okt. se ne bode ozir jemalo. V prilogi se more med drugim tudi dokazati, da je spraševanec služil vsaj 2 leti na kaki glavni šoli ali na šoli, ki ima pravico javnosti. —*

Kdor se je o pravem času oglasil, naj pride 22. oktobra zjutraj ob 8. uri na c. k. učit. izobražišče, kjer se začne pismeni izpiti.

— 21. septembra popoldan ob 5. uri ima krajin. Landes-Lehrerverein svoj 2. občni zbor, v Kozlerjevi pivni dvorani na celovski cesti poleg mitnice. Razun reči pri zborovanju navadnih je na dnevnim redu tudi razgovor o krajnih šolskih svetovalstvih. Ob 8. uri se začne godba; — h kateri se vabijo tudi podporni udje.

Deželna šolska konferencija se začne 21. septembra. Odposlanih je vseh skupaj 23. — Iz Log. okraja pride na mesto g. L. Božica, ki je šel v Gradec, gsp. K. Dermel.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem: Učitelj. služba na novi šoli v Polici, plače 400 gl. Prošnje v 6. tednih pri c. k. okraj. šol. svetu v Litiji. — Učit. služba na 4 razr. lj. šoli v Vipavi, plače 400 gl. Prošnje do 25. sept. pri c. k. šol. svetu v Postonji. — Nadučit. služba v Šent-Vidu pri Zatičini, plače 500 gl. oprav. doklada in prosto stanovanje. Prošnje do 5. oktob. pri pomnoženem kraj. šl. svetu v Šent-Vidu. — Služba 2. učitelja pri Stari cerkvi, plače je 400 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do 1. oktob. t. l. na krajni šolski svet pri Stari cerkvi (Mitterdorf in Gottschee). — Učiteljska služba na Bledu, l. p. 400 gl. Prošnje do 30. septembra 1874 pri okrajnem šolskem svetu v Radovljici. — Učiteljska služba v Toplicah, l. p. 500 gl. in prosto stanovanje. Prošnje do konca sept. pri krajnem šolskem svetu v Toplicah. — Učiteljčina služba v Metliki z letno plačo 400 gl. in prostim stanovanjem. Prošnje do 10. oktobra pri krajnem šolskem svetu v Metliki. — Na dekliški šoli v Rudolfovem druga učiteljčina služba. Prošnje do konca septembra pri krajnem šolskem svetu v Rudolfovem. — Na štiri razredni ljudski šoli v Kranji na enorazredni ljud. šoli v Selcah ste učiteljski službi po 400 gl. letne plače razpisana. Prošnje do 10. oktobra 1874 pri krajnem šolskem svetu v Kranji in v Selcah.

C. k. okrajni šolski svet v Kranji 7. septembra 1874.

Na Štajarskem. Na 1razrednej ljudske šoli v Šent-Lorencu pod Prošinom (južnoželeznična postaja Štore) in na dvorazrednej ljudske šoli v Trbovljah (Trifail) pa se razpisuje podučiteljska služba letnoj služnino 480 gl. in prostim stanovanjem; v Svetini pri Celji se razpisuje učiteljska služba z letnoj služnino 600 gl. i prostim stanovanjem; prositelji, ki morajo biti zmožni slovenskega in nemškega jezika v govoru i v pisavi, imajo svoje dostojno obložene prošnje po svojej predstavljeni šolskej gospodski oposlati krajnemu šolskemu svetu v Šent-Lorencu pod Prošinom za drugo v Svetini pri Celji najdalje do 30. septembra 1874 in za podučiteljsko pri krajnem šolskem svetu v Trbovljah do 15. oktobra.

Okrajni šolski svet v Celji dne 6. septembra 1874.

Premembe pri učiteljstvu.

Gsp. Jernej Štamcar v Velesovem se terdno postavlja; v Loškem potoku je g. France Sever; g. France Ludwig, učit. v Zagorji, gre na Marsko; g. Andri Kmet, na novo postavljen učitelj v Cerklje.